Nové období světové cukerní politiky.

Mezinárodní cukerní konference, konané v poslední době v Paříži, Amsterodamě a Berlíně, vzbudily zájem nejen cukrovarnických kruhů, ale i celé široké veřejnosti. Zprávy o těchto mezinárodních jednáních činily zhusta zmínku o bruselské cukerní konvenci, jež byla poslední mezinárodní dohodou, upravující světovou cukerní otázku. Není účelem těchto řádků rozepisovati se dopodrobna o podstatě a významu bruselské cukerní konvence, jež jest jistě z cukerní historie dostatečně známa. Světovému cukernímu průmyslu jest však dnes řešiti otázky, jež jsou v určitém směru obdobné úkolům, jimiž se zabývala bruselská cukerní konference, proto dlužno úvodem o ní se stručně zmíniti.

Podnětem k ní byla vedle otázky celního vyrovnání i zejména vzrůstající soutěž třtinového a řepového cukru a rychlé tempo, kterým se světová cukerní výroba zvyšovala. Několik statistických dat osvětlí nejlépe tehdejší poměry.

	Světová výroba	Výroba cukru řepového	Výroba cukru třtinového	% výroby cukru řepového	% výroby cukru třtinového
	v tisících tunách				
1859/60	1766	390	1376	22·2	77·8
1869/70	2600	844	1756	32·4	67·6
1879/80	3620	1536	2084	42·4	57·6
1899/1900	8418	5440	2978	64·—	36·—
1900/1901	9489	5895	3594	62·—	38·—
1901/1902	10773	6673	4100	62·—	38·—
1902/1903	9617	5408	4209	56·—	44·—
1903/1904	10029	5753	4276	57·—	43·—
1904/1905	11195	4823	6372	43·—	57·—

Bruselské cukerní dohodě, sjednané s konečnou platností 5. března 1902, předcházel pronikavý vzrůst výroby řepového cukru, jež z 22·2% celkové výroby světové stoupla během 40 let na plných 64% světové výroby. Tento vzestup způsoben byl zejména nepřímými vývozními prémiemi, které byly poskytovány daňovými restitucemi, hlavně v Rakousku-Uhersku, Německu a Francii, ku podpoře vývozu, neboť již kolem roku 1860 zvýšila se řepová výroba tak, že převyšovala spotřebu. Nepřímé prémie nahrazeny byly postupem doby zjevnými premiemi. Již delší dobu před bruselskými poradami dochá-

zelo k mezinárodním úradám, z nichž první svolána byla roku 1863 do Paříže. Avšak ani této konferenci, ani pozdějším cukerním poradám v Londýně, k nimž došlo v letech 1887 až 1888, nepodařilo se docíliti trvalé nápravy. Rovněž první porady v Bruselu, jež zahájeny byly roku 1898, nesetkaly se ihned s úspěchem, takže konečného výsledku dosaženo bylo teprve roku 1902. Bruselská konvence učinila usnesení, odpovídající požadavkům tehdejší doby, z nichž dnes jest stále nejzajímavějším zákaz jakýchkoliv vývozních prémií, ať přímých či nepřímých, a mezinárodní stanovení dovozního cla. Bruselská cukerní konvence, platná původně do roku 1907, prodloužena byla do roku 1912 a konečně o dalších šest let do roku 1918. Význam této úmluvy spočíval v ustálení celních poměrů cukerního průmyslu a tím i přizpůsobení vzájemné soutěže třtinového a řepového cukru danému vývoji.

Poměr výroby řepového a třtinového cukru jevil se v době po sjednání bruselské konvence takto:

	Světová výroba	Výroba cukru řepového	Výroba cukru třtinového	% výroby cukru řepového	% výroby cukru třtinového
		v tisících tunách			
1905/6	13955	7240	6715	52·—	48·—
1906/7	14431	7102	7329	49·—	51·—
1907/8	13900	6986	6914	50·—	50·—
1908/9	14528	6892	7636	47·5	52·5
1909/10	14829	6540	8289	44·1	55·9
1910/11	16878	8488	8390	50·2	49·8
1911/12	15733	6812	8921	43·4	56·6
1912/13	17452	8894	8558	53·—	47·—
1913/14	17767	8893	8874	50·—	50·—

Světová válka dala vývoji světové cukerní výroby jiný směr; ochromila jednak evropskou řepní výrobu, přispěla však mimořádnou měrou k zvýšení výroby třtinového cukru, zejména na Kubě. Osudný vliv války lze spatřovati v poklesu světové spotřeby, který nepodařilo se dosud vyrovnati ani oživenou poptávkou v konjunkturálních letech poválečných. Změny způsobené ve výrobě cukru světovou válkou lze nejlépe znázorniti statistickými údaji:

	Evropská výroba řepového cukru v tisíc. tunách		Javská výroba třtinového cukru	Kubská výroba třtin. cukru
1913/14	8267 = 100%		1466 = 100%	2638 = 100%
1918/19	3565 − 56·88%	minus;	1778 + 21·28%	4031 + 52·81%
1919/20	2575 − 68·85 „	„	1336 — 8·87 „	3789 + 43·63 „
1920/21	3766 − 54·45 „	„	1544 + 5·32 „	3998 + 51·55 „
1921/22	4038 − 51·16 „	„	1658 + 14·94 „	4060 + 53·90 „
1922/23	4628 − 44·02 „	„	1808 + 23·33 „	3659 + 38·70 „
1923/24	5137 − 37·86 „	„	1793 + 22·31 „	4117 + 56·07 „
1924/25	7152 − 13·49 „	„	2011 + 37·18 „	5202 + 97·19 „
1925/26	7598 − 8·09 „	„	2446 + 66·85 „	4956 + 87·87 „
1926/27	6922 − 16·27 „	„	2104 + 43·52 „	4580 + 73·62 „

	Světová výroba cukru řepového		Světová výroba cukru třtinového	
1913/14	9024 = 100%		10741 = 100%	
1918/19	4361 — 51·68%	minus;	12789 + 19·06%	plus;
1919/20	3333 — 63·07 „	„	13088 + 21·85 „	„
1920/21	4916 — 45·53 „	„	13143 + 22·36 „	„
1921/22	5103 — 43·45 „	„	14072 + 31·01 „	„
1922/23	5336 — 40·87 „	„	13934 + 29·73 „	„
1923/24	6069 — 32·75 „	„	15170 + 41·23 „	„
1924/25	8321 — 7·80 „	„	16438 + 53·03 „	„
1925/26	8569 — 5·05 „	„	17290 + 60·97 „	„
1926/27	7888 — 12·59 „	„	16746 + 55·90 „	„

Z předchozího porovnání jest patrno, jak převažujícího postavení vybojovala si výroba třtinového cukru během války. Hlavními představiteli třtiny jsou v prvé řadě Kuba a Java. Java zvýšila v kampani 1925/26 svoji výrobu asi o 67% a Kuba ve stejném období asi o 88% (v kampani 1924/25 dokonce o plných 97%) u porovnání s výrobou v kampani 1913/14. Naproti tomu výroba evropského řepového cukru dosud nedosáhla své předválečné úrovně; i v kampani 1927/28 bude činiti úbytek oproti výrobě 1913/14 na základě posledních odhadů ještě as 2·1%.

Cukerní cena jeví po celou dobu války z pochopitelných důvodů stále vzestupnou tendenci a dosahuje svého vrcholu v letech poválečných, kdy ve všeobecném zmatku, způsobeném vypjatou konjunkturou, přechodným zmenšením výroby a zásahem spekulace, dosaženo bylo v kampani 1919/20 v New Yorku

záznamu nezdaněných kubských centrifugálů téměř $11^1/_2$ c a ceny téměř $16^3/_4$ c za tuzemský americký cukr. Záznam nezdaněných kubských centrifugálů pohybuje se dnes as na $2^{13}/_{16}$ c a cena americké tuzemské rafinády as na $5^1/_2$ c. V poválečné době snažili se všichni cukerní výrobci dosáhnouti co nejdříve původní výroby a tím způsoben náhlý vzestup, který nemůže býti vyvážen přirozenou poptávkou. Proto nalézá se světová cukerní cena od vrcholu, dosaženého v období 1919/20, v neustálém poklesu.

Cukrovarnický průmysl světový prodělává po dobu posledních kampaní těžkou krisi. Světová cukerní cena poklesla namnoze již pod výrobní náklady, a pouze ony země, jichž průmysl jest vybaven prvotřídním moderním zařízením a které mají v domácí spotřebě alespoň částečnou oporu, mohly překonati tato nepříznivá období bez vážných poruch. Jak jsem na těchto místech v prosinci minulého roku poukázal, získal třtinový průmysl v tomto ohledu značný náskok, neboť ohromné zisky docílené za války a zejména v prvních letech poválečných umožnily mu, vybaviti své závody nejmodernějšími technickými vymoženostmi. Pod vlivem tohoto stavu cukerní průmysl došel k poznání, že nutno sjednati nápravu. Hlavně země, které zvyšovaly překotně svoji výrobu, musely dojíti k tomu přesvědčení, že každý vzestup výroby, který nejde ruku v ruce se vzrůstem spotřeby, bude míti v zápětí zhroucení cenové úrovně. Tím okamžikem, kdy cena nedosahuje ani výrobních nákladů, hrozí průmyslu ztráta, která roste progresivně se stoupající výrobou. Kuba přihlížela k stavu tomuto s počátku klidně, ale neustálý pokles cenový a hromadění zásob vedlo kubskou vládu k poznání, že nutno zasáhnouti. Již v kampani 1926/27 byla kubská výroba uměle snížena na 4,500.000 t. Oposice však nesouhlasila s tímto postupem, kdy jediné Kuba snaží se o ozdravení cukerního průmyslu. A tak vysílá Kuba letos do Evropy zvláštní delegaci v čele se splnomocněným plukovníkem J. M. Tarafou k zahájení mezinárodních cukerních porad.

Ohlášené návštěvě kubské delegace hledělo se nejen v Evropě, ale i v celém světě s určitými pochybami vstříc. Všeobecně se očekávalo, že Kuba, jsouc si vědoma svého velkého vlivu na cukerní trh, předloží v Evropě přesné požadavky. Mělo se dokonce za to, že si vynutí splnění svých podmínek pohrůžkou, že

jinak neomezí svojí vlastní výroby a povede ničivý zápas hlavně proti své evropské soutěži. Předběžné porady konány byly v Paříži, na nichž kromě československého cukrovarnického průmyslu súčastnili se oficielně též zástupci polského a německého cukrovarnictví.

Postup plukovníka Tarafy původní obavy vyloučil. Celou svoji akci vybudoval totiž pluk. Tarafa na zásadách, aby se při ozdravení světového cukerního průmyslu uplatnil přirozený zákon nabídky a poptávky, čemuž musí předcházeti přátelská dohoda světových cukerních výrobců, aby ruku v ruce pracovali k dosažení tohoto velikého cíle. Světová výroba budiž upravena tak, aby zabezpečila spravedlivou cenovou úroveň a aby se světový cukerní průmysl emancipoval od spekulačních vlivů. Plukovník Tarafa jest si vědom, že hlavně Kuba přispěla nepřiměřeným zvýšením výroby k nynějšímu neutěšenému stavu cukerního průmyslu. Kuba má, spíše než který jiný stát, zájem na tom, aby tyto neblahé poměry byly napraveny, vyžaduje si však spolupráci všech súčastněných světových činitelů. Předseda kubské delegace je tvůrcem tak zv. Tarafova zákona, zmocňujícího kubskou vládu, aby provedla umělé snížení výroby pouze tehdy, jestliže také ostatní cukerní výrobci podají Kubě pomocné ruky. Zdá se, že Tarafova akce jest vybudována i pro budoucnost a nikoliv snad pouze proto, aby se nalezlo východisko z dnešní svízelné situace.

Výsledek letošní mezinárodní konference spočívá ve vytyčení těchto směrnic a zásad:

Kuba jest ochotna vyrobiti v kampani 1927/28 pouze 4,000.000 t, jestliže doposud súčastněné státy prohlásí, že osev, po případě výroba 1928/29 budou uspořádány tak, aby odpovídaly skutečnému poměru světové výroby a spotřeby. Jmenován byl proto mezinárodní pracovní výbor se třemi zástupci za každý súčastněný stát. Tomuto výboru přiděleni jsou dva uznaní statistikové, magdeburská firma F. O. Licht a vídeňský Dr. Mikusch. Úkolem komitétu jest, za součinnosti statistiků sledovati další cukerní vývoj a připraviti program pro příští mezinárodní konferenci, jež svolána bude v říjnu 1928. Vzájemnou dohodou bude pak rozhodnuto, zda a jak bude vhodno zasáhnouti do dalšího cukerního vývoje.

V kampani 1927/28 přislíbily závazně súčastněné státy pečovati všemožně o zvýšení vlastní domácí spotřeby, neboť se

v poslední době tato nesmírně důležitá okolnost poněkud zanedbávala. Je samozřejmo, že čím více se tato snaha setká s úspěchem, tím spíše ušetří se obětí na omezování neb umělé stabilisaci cukerní výroby. Také k tomu cíli založeny byly v jednotlivých státech zvláštní výbory, pověřené propagací a pečlivým sledováním vývoje domácí spotřeby. V Evropě lze očekávati zvýšení spotřeby v Německu a Polsku, kde vůči předválečnému stavu poklesla. U nás dosaženo by bylo úspěchu účinným snížením spotřební daně, jež zvyšuje výrobní náklady cukerní. Dosavadní jednání jsou tudíž vlastně rázu přechodného. Okolnost tato jest tím zdravější, poněvadž jakákoliv vázaná ujednání mohla by býti nepříjemným předpokladem pro další přirozený vývoj; uspíší se tak rovněž snaha podporovati vlastní spotřebu, aby bylo co nejdříve docíleno příznivého poměru mezi světovou výrobou a spotřebou.

S javským průmyslem konala se další jednání v Amsterodamě, ježto je, jak známo, průmysl tento většinou v rukou holandských. Porady s javským průmyslem byly značně obtížné, neboť výrobní náklady javského cukru jsou podstatně nižší nežli na Kubě, hlavně dík lepší jakosti javské třtiny. Cukerní průmysl javský dosáhne již do roku 1929 při stejném rozsahu pěstování třtiny daleko lepších výsledků účelným zušlechťováním jakosti třtiny.

Letošní porady skončeny byly oficielně v Berlíně, kde zástupci Československa, Polska a Německa byli podrobně zpraveni o dohodě uskutečněné s průmyslem javským a kde schváleny byly ujednané zásady. K dohodě přistoupilo i Maďarsko a Belgie, jichž oficielní schválení očekává se těchto dnů. Náš cukrovarnický průmysl předložil v Berlíně po dlouhých poradách v Praze ratifikaci pařížských ujednání. V průběhu pražských porad nutno zdůrazniti vzácné porozumění československých řepařů pro situaci nejenom československého, ale i světového cukerního průmyslu.

Vývoj našeho cukrovarnického průmyslu v poslední době potvrdil tedy vývody, jež uvedl jsem na tomto místě v březnu t. r. Naši řepaři, vyciťujíce vážnost okamžiku, uznávají správnost zásady, že při spravedlivém postupu jest celkové risiko vzájemně děliti. Cukrovka nepožívá u nás celní ochrany, takže cukerní clo, ačkoliv pouze nominelní a ve skutečnosti nevyužívané, jest nepřímou ochranou řepařů. Přistoupení československého prů-

myslu cukrovarnického k pařížským úmluvám za souhlasu všech jeho organických složek nesměřuje tedy ani u nás k zvyšování cukerní ceny. Československý cukrovarnický průmysl prokazuje tím svoji vůli pracovati k ozdravení a ustálení svých vnitřních poměrů.

Joe Hartmann.

K racionalizácii verejnej správy.

Na celej čiare hospodárskej politiky sa prízvukuje nútnosť racionalizácie. Odstrániť sa majú zbytočné prekážky chodu hospodárskych procesov. Ponevač hospodársky život je úzko spiatý s právnym poriadkom štátu, závisí racionálnosť hospodárstva aj od racionálnosti právneho poriadku dotyčného štátu. Rýchla, spoľahlivá, dobrá verejná správa je predpokladom rozkvitnutia nášho hospodárskeho života.

Náš právny poriadok je zbytočne komplikovaný zo známych dôvodov. Uplatneniu sa vymožeností techniky a tak vývinu hospodárskeho života prekáža disharmonia pozitívneho práva. U vlády je veľmi úctihodná snaha, aby sa v tomto smere vykonala náprava.*)

Na tejto ceste bude dôležitým krokom novoupravenie a sjednotenie všeobecných predpisov správneho pokračovania, ktoré majú vstúpiť v platnosť súčasne s novou organizáciou našej politickej správy. Ministerstvo vnútra predložilo referentský návrh vládneho nariadenia o pokračovaní vo veciach, náležajúcich do pôsobnosti politických úradov (správne pokračovanie) sesterským ministerstvám, iným vysokým štátnym orgánom a záujmovým korporáciam k vyjadreniu. Osnovou sa zabýval v dvoch schôdzkách aj výbor pre reformu verejnej správy Poradného sboru pre otázky hospodárske. Nepreháňam, keď označujem celú záležitosť za kardinálne dôležitú pre náš právny poriadok a pre náš hospodársky život. Osnova je v celku skutočne pekným dielom. V jednotlivostiach by boly potrebné ešte niektoré zmeny, lebo osnova je oproti občanom príliš úzkostlivá a právo voľného uvažovania úradu má príliš široké pole.

*) Ale nemáme unifikačného programu a o unifikáciu sa starajú čiastočne odborné ministerstvá, čiastočne t. zv. ministerstvo unifikácie.